

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 36

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Bindal

Emne: Helsing ,Fakter og
åtferd .

Bygdelag: Vassbygda .

Oppskr. av: Ingvald Wærstad

Gard: Telebu

(adresse): Lande .

G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Jeg har samtalt med flere eldre folk om dette emne .
Fra Sømna kommer opplysningene fra Klaudine Grøtheim ,
gårdbrukerenke f. 15 juli 1871 . Fork . K.G.

Jeg oppsøkte også en kone f. 9 feb .1857 . Hun var
åndsfrisk ,men det var ikke mye opplysninger å få om
det jeg ønsket . Hun hadde tjent hos lensmann i sine
unge år . Hadde 20 kr. året . Fortalte at hun gikk
i skinntroye om vinteren . Slakta 5-6 sauer og reidde
skinna og klipte og sydde skinntroyer .

Fra Vassbygda har jeg da Martinus Olsen 85 år (M.O.)
og Johan Andreassen Lande , skomaker og gårdbruker
f. 1864.

1. Vanligvis ved å bukke .
2. Johan A. meiner at han helsa på alle . M.O. seier
det var forskjellig . Min svoger Arne Baustad på Sømna
sier at han helsar på alle han møter . Selv nikker
jeg til ukjente folk som jeg møter på veien i bygda
her . I sommer var jeg i Offenburg på ferie. Der blev
jeg forundret over at mange hilste på mig i gaten og
især på kirkegården , selv om jeg var helt ukjent for
disse .
3. M.O. Når ein kom inn i eit hus ,så helsa ein først
på dei ein kjende og var der ein framand så helsa ein

2.
på han til slutt .

4. Før " Guds fred " seinare "God dag .

5. J. A. Når ein møtte presten tok ein av seg huva eller hatten i god tid før dei råkast .

M.o . " God dag jer far " . til presten . Når ein råka jamstelte folk tok ein ikkje av seg hauplagget , men møtte ein presten eller embetsmenn så var det av med hauplagget .

K.G. Når ein helsa på gamle folk tiltalte ein de all tid med de eller dere . Dei bruka og de til foreldra.

6. M.O. At hokon stakk luva under armen kunne nok henda.

8. J.A. Handhelsa vanleg i mine barneår .

M.O. Serleg når det var lenge mellom kvar gong ein møttest .

K.G. Alltid når ein møtte ein slektning .

9. M.O. Det hende .

K.G."Jakop på Brekk bruka å legge venstre handa over handa på den han helsa på . Han døydde det året eg vart konfirmert ."

10. J.A. Ja.

K.G. "Truleg brukeleg før 100 år sidan "

11. I likferd var det berre vanleg helsing . Kondoleringer er lite brukt både her og i Velfjord og i Sømna. Kjøpmann Erling Nikolaisen i Velfjord fortalte at det var en som døde der i 26. Da kom det kondulansetelegram fra Narvik . Det vart mykje snakk om dette .

I begravelsen til min far på Sømna i 1940 ,var det en Signe Holand som sa "gratulerer" til mig . Vedkommende er vel nogen og seksti år . Hun har en sønn som er skoleinspektør . Siste jul var min søster i en begravelse hvor ovennevnte kone også var . Hun hørte da Signe hilse på søster til den døde med disse ord:

2

3.

"Tillykke med din søsters bortgang".
Jeg har ofte i stedenfor å si "kondolerer" brukt uttrykkemig med "du har min medfølelse" eller jeg må få uttrykke min deltagelse, for å holde mig til norsk sprogbruk.

K.G. sier: "Eg var gamalt menneske første gong jeg hørte ordet "kondolerer".

I bryllup var det "til lykke".

12. Bare på narr. Til ekemp. Torghatten. Eller når ein fer forbi "Kjerringkjerka" mellom Selfjord og Reppsundet. Det er en trapp som er dotti ut or fjellet. Så har mann Malingsmannen uti Tosenfjorden.

13. Det var vel omtrent som idag.

14. M.O. "Han Jakob i Bruaunet vart sint. Det var skole og ungane hadde middagsfriminnutt. Han kom inn med eit vedfang og så helsa ungane: "God morn" "Aa si god morn midt på dagen, va kje det narri. Det e klinke klåre narri" sa han.

J.A. seier at i gamle dagar var dei nøie på at dei bruka rette uttrykka.

15. Ukjent.

16. Morn kan nok bli brukt langt på dagen nu.

17. Guds fred var vanleg blandt gammelkarene.

K.G. "Gamle folk brukte å sei "Guds fred" Prost Kjelland sa i konfirmasjonskåben at Guds fred var en meget pen hilsning. Elles er følgende uttrykk mye brukt over bygdene her. "Signe arbeidet," "signe strevet", "signe kvila" "signe laget," "sign met" "velsign spis," "Signe maten". I senere tid er så "Vel bekomme kommet til.

K.G. Når ein gjekk til kyrkja og tok att kjenningar på vegen sa ein "Takk som bia", sjølv om dei som gjekk framom ikkje hadde sakka på.

- 18. Svaret var takk .
- 19. Ikkje vanleg .
- 20. Han vender seg til vedkomande og seier : " Eg sku ha snakka med deg på tomannshand " .
- 21. J.A. Det var ikkje vanleg å banke på døra i mine barneår . Det er komi i bruk etter 1900.
- M.O. "Det er ikkje regel på avsidesliggende gardar enne. Son til M.O. seier at han brukar ikkje å banke på når han går inn til kjentfolk i grannelaget .
- 22. Kom inn ,eller," Ver så god
- 23 . Han helsa og vart ståande ,men vanlegvis vart han bedi om å stige på og setja seg med det same han kom inn .
- 24. J.A. "Gamlekarane tok av seg hatten eller huva før dei gjekk inn .
- 25.J.A. " Ver så god leit fram og set deg ."
- 26. Det kunne vel henne .
- 27. K.G. " Framande helsa ein ikje i handa.
- 28. Jeg har set at de har tørket av stolen når de satte den frem ,men det er ikkje ofte .
- 29. "Velkommen ,"
- J.A. : " Eg var og tok opp poteter hos Anne og Ellen Dønnes på Barstad . Dei gjentene hadde den skikken at dei kom og tok oss i handa og leidde oss til bordet . Vi skulle ikkje gå inn åt aleine.
- 30. Ein sa farvel , eller: "Takk for meg " eller og ingenting .
- 31. Lykke med turen . Farvel og lykkønskning . Takk for selskap .
- 32 . Lite truleg . M.O. "E ha ikkje sett det før e va på sesjon på Fiskerosen ,at frua til krigskommisæren tok avskjed med fru Sverdrup ." Vi syns det var rart .
- J.A. "Eg såg det i Kabelvåg ."

7527

- 33. Kvinnene.
- 34. "Gi munn "
- 35. Nei.
- 36.
- 39. bytø nase .
- 40. Vanlegvis nærskylde.
- 41. Stela nasen din . Ein klømde nasen mellom lang-
fingeren og pekefingeren og smetta så tommen mellom
dei og sa : " Her er nasen din." Det minnes jeg også
meget godt fra jeg selv var liten . Det var serlig
onklene min som brukte å gjøre det .
- 42. Godkjake til born .
- 43. Vesentleg mellom barn og foreldre .
- 44. Når ein tek fatt på noko . : " Til løkk med dit
foretagende . Når ein hadde kjøpt noko eller fått
noko ,kunne det heita " Til løkk med n.n. "
- 45. "Til løkke med høgtida. " "Tilløkke med nyåret " ,
God jul ,Godt nyår. God påske,
J.A. Jebursdagar bruka vi ikkje i gamle dagar .
Til lykke var vel den vanlege forma ,men seinare
kom så gratulerer .
- 46. Her har jeg egentlig svart på under nr. 11 .
Vanlevis sa ikkje folk noko .
- 48. Det er ikke skikk at ein takkar samlege med ein
gong . Man takker som regel hver enkelt ved avskjeden .
I min fars begravelse takket jeg samtlige ved siste
bordsetningen om kvelden , men det er ikke vanlig
skikk her .
- 49. Vanlegast ved å klappa seg i baken .
- 50. Til framande seier ein nu mest De . Hartvigine
bruker Døkk. Enda jeg har kjent henne og vært nabo
i 30 år tiltaler hun mig "Døkk " .

7537

Til folk som ein ofte er saman med seier ein du .
 51. Jeg legger merke til at barna stadig i stilene
 bruker uttrykkene : Han far sa det , eller han Per
 gjorde det , eller Ho mor pakka i sækken. Ho Kari
 var med , eller "Jeg sa til han Ola ." Dette å
 bruke han, ho ~~KARI~~ framfor navnet er altså svært
 vanleg . Johan Andreassen har ofte uttrykket ,
 han Johan , når han snakker om sig selv .
 Når det er tale om avskjed og uttrykk for følelser
 så har jeg inntrykk av at nordlendingen skjuler
 sine følelser mye mere enn folk sørpå . Jeg har
 sjelden sett nordlendinger gi synlig uttrykk for
 sine dypeste følelser . Jå , mange ganger syns jeg
 de virker bent fram kalde . Nu er det jo et folke-
 ferd som har vært vant til å sette livet inn i
 Lofotfisket . Det er jo mange som ikke kom hjem der-
 fra . Nu har jeg ikke opplevd å få se fiskerene
 ta avskjed å starte på turen , men jeg tror ikke
 de la nogen følelser til syne . Her er de undselige .
 Jeg kommer til å tenke på da jeg hørte Bjørn fra
 landet snakke på Elverum om Østerdølene. Han hadde
 ofte sett folk i byen ta avskjed . Mannen kunne ha
 kysset kona eller datteren til avskjed . "Dette had-
 de ikkje eg greidd om eg så fekk 50,- kroner kyssten ."

Telebu den 26. feb. 1953.

L. Wærsted

Tilleggsvar til emnet "Helsing ,Fakter og Aatferd."

Johan Kristoffersen ,Sæterlandet f. 17.august 1863.

"Det var alltid skikk å si De til foreldre og besteforeldre i min ungdom .

Når ein kom inn ein stad tok man huva av før å helsa. Venta så til dei vart bydd stol før dei sette seg . Ein mann kom inn med sydvesten på . No hadde det vorti rangknute på bandet så han fekk ikkje av seg sydvesten før han fekk knuten opp . Han kunne ikkje helsa før han hadde bert hovud .

Avskjed .

Då eg var 22 år var eg i Trondheim då Vilsonbåten la ut . Det var ein trist avskjed . Mange svor og mange gret . Dei svor og ropa at no kunne dei ha fattigdomen og sterkarane att i Noreg .

-:-:-

Når dei var med kjerka og nokon hadde gått til alters, tok dei dei i handa og sa : Til lykke med saligheita ."

-:-

Banke på døra når ein kom til eit hus.

Før 1886 var det ikkje vanleg å banke på døra . Det var nokon som vistnok hadde veri borte som kom med den skikken . Ein kom såleis og banka på døra til ein mann. Mannen i huset gjekk då og let opp døra og sa:"Vinn du ikkje å få opp døra ?"

Lande 11.april 1953 .

J. Warstad.